

.....

**Mișcarea națională din Basarabia în timpul revoluției ruse
din 1905-1907**

Gheorghe NEGRU,
Institutul de Istorie al Universității de Stat din Moldova

Publicarea ziarului „Viața Basarabiei” la 22 aprilie 1907 a constituit ultimul act al unui proces de învioreare și consolidare a mișcării naționale din Basarabia, început în contextul creșterii „valului” revoluționar din vara anului 1905 și încheiat la 3 iunie 1907, odată cu dizolvarea celei de-a doua Dume de către autorități, eveniment care a marcat, potrivit opiniei istoricilor ruși contemporani, finalul revoluției ruse. În perioada dată, în condițiile relativului „dezgheț” al regimului absolutist-țarist, generat de revoluție, în special de manifestul împăratului din 17 octombrie 1905, mișcarea

națională din Basarabia a intrat definitiv în „faza B” – agitație politică și patriotică – (conform clasificării cunoscute a lui Miroslav Hroch), manifestându-se, mai mult s-au mai puțin, liber, deși tutela și intimidările poliției secrete a Imperiului Rus nu au încetat nicio clipă. Ca și în sec. XIX, dar bazându-se pe un număr mai mare de intelectuali și reprezentanți ai profesiilor libere, aflați în strânsă legătură cu grupuri de țărani și mici proprietari, cu preoți ortodocși, cu alte categorii sociale privilegiate în trecut, în mișcarea națională din Basarabia de la începutul sec. XX s-au evidențiat două curente proeminente: național-democrat și boieresc. În mod firesc, curentele respective s-au manifestat atât printre românii din Basarabia, cât și din România. Reprezentanții curentului național-democratic din România, printre care se remarcă, în afară de unele personalități politice și culturale locale, și refugiați basarabeni, s-au sincronizat primii cu solicitările mișcărilor autonomiste din cadrul Imperiului Rus. Organizați în „Societatea pentru ajutorul românilor «Milcov»” și în „Liga culturală a românilor din Basarabia”, aceștia au elaborat primele documente programatice ale mișcării (Manifestul din 9 iulie 1905 etc.), au editat ziarul „Basarabia” în grafie latină (numerele 1-6) și au încercat să pună bazele Partidului Național Român din Basarabia, un prototip al Partidului Național Român din Transilvania. În vara și toamna anului 1905 inițiativa dezvoltării mișcării a fost preluată de curentul național-democratic din Basarabia, constituit pe baza a trei grupuri în frunte cu Emanuil Gavriliță, Ioan Pelivan și Pantelimon Halippa, compus, în temei, din „naționaliști” și socialiști-revoluționari. Ei au format cel mai activ și mai influent grup din cadrul mișcării naționale din Basarabia, au formulat programul și au pus bazele Partidului Național Democratic al Românilor din Basarabia, au tipărit ziarul românesc „Basarabia”, cu grafie rusă, au pledat, înfruntând deschis autoritățile, pentru afirmarea limbii, istoriei, identității românești moderne printre păturile culte și țărani, au inițiat și întreținut strânse legături cu reprezentanții curentului național din România, au răspândit cărți românești, au fondat centre și magazin de carte românească, au organizat, ca nimeni alții, diferite manifestații, inclusiv literar-muzicale, prelegeri publice, propagând istoria și cultura românească. Reprezentanții curentului boieresc din Basarabia, deși nu au condamnat hotărât politica națională represivă a guvernului țarist, au contribuit la formarea primei organizații culturale legale „Societatea moldovenească din Basarabia privind dezvoltarea învățământului popular și studierea plaiului natal”, au cerut introducerea învățământului în limba română în școlile primare și predarea limbii respective în școlile secundare. În martie 1907, reprezentantul nobilimii naționale, Leonida Stamati, a încercat să organizeze un ziar și un partid național-liberal în Basarabia – un fenomen nou în cadrul mișcării naționale din această provincie –, dar în condițiile dominației reacțiunii țariste, revenirii la vechea politică națională represivă, liberalismul românesc nu a mai reușit să se afirme. Odată cu înfrângerea revoluției rusești la începutul lunii iunie 1907, mișcarea națională din Basarabia, care tocmai începuse să se consolideze, a trebuit să se adapteze noilor condiții pentru a supraviețui. Ziarul „Basarabia” și-a sistat activitatea, iar noile publicații, apărute ulterior, au adoptat un discurs și programe de activitate moderate, evitând să critice sau să conteste politica centrală sau locală a autorităților țariste.